

Þekkingarsamfélagið, sveitarfélög og sjálfbærni.

Anna Guðrún Edvardsdóttir,
doktorsnemi við menntavísindasvið
Háskóla Íslands

Áhrif þekkingarsamfélagsins á byggðapróun og sjálfbærni samfélaga

- Í rannsókninni skoða ég:
 - menntunarlega
 - samfélagslega
 - pólitíska
- orðræðu
 - þekkingarsamfélagsins
 - byggðapróunar
 - sjálfbærni

Skilgreining hugtaka

Byggðapróun

Svæði
Þéttbýli
Dreifbýli

Staður/rými
Samfélag

Þekkingar-
samfélagið

Háskóla-
menntun

Rannsóknir

Sjálfbærni

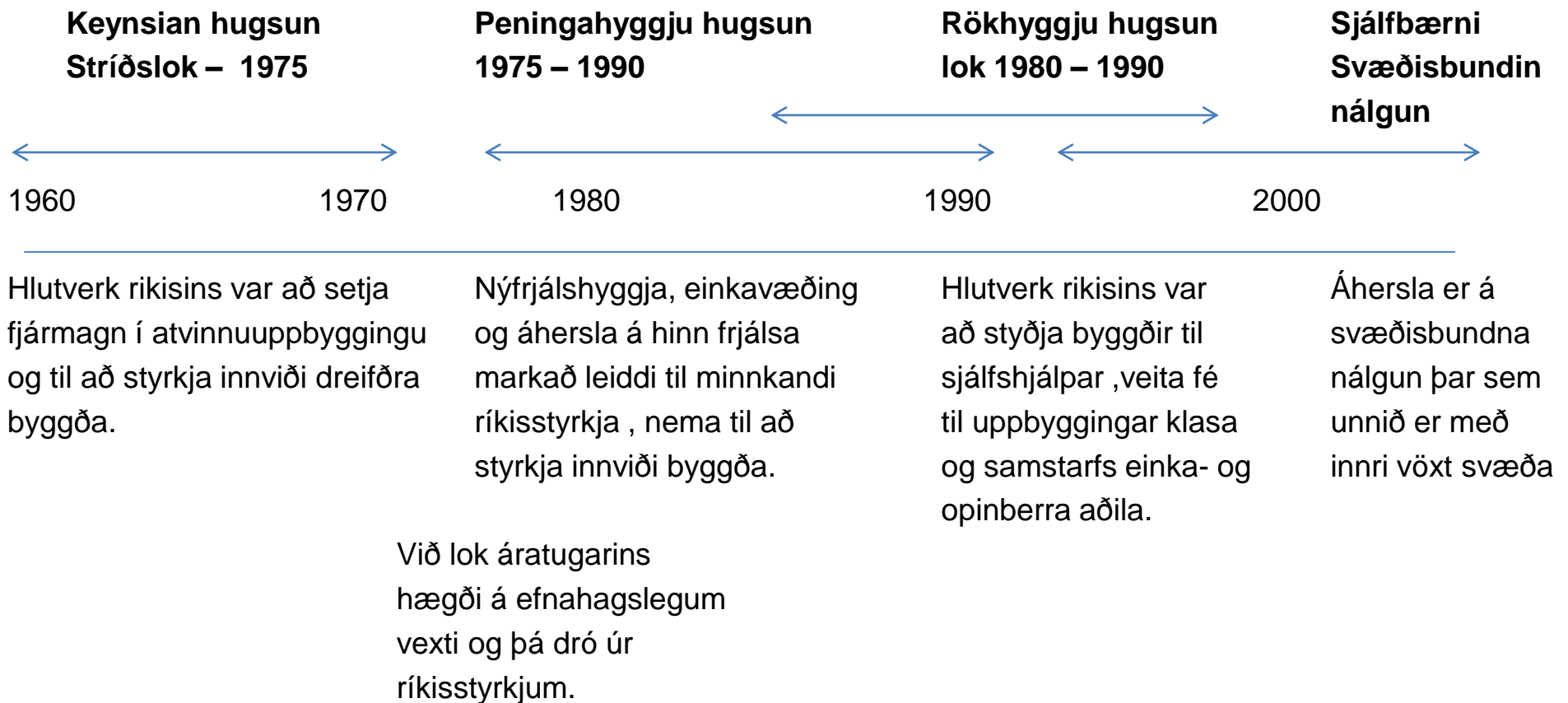
Efnahagur
Umhverfi

Samfélagslegt
Menningarlegt

Byggðastefna = efnahagsstefna

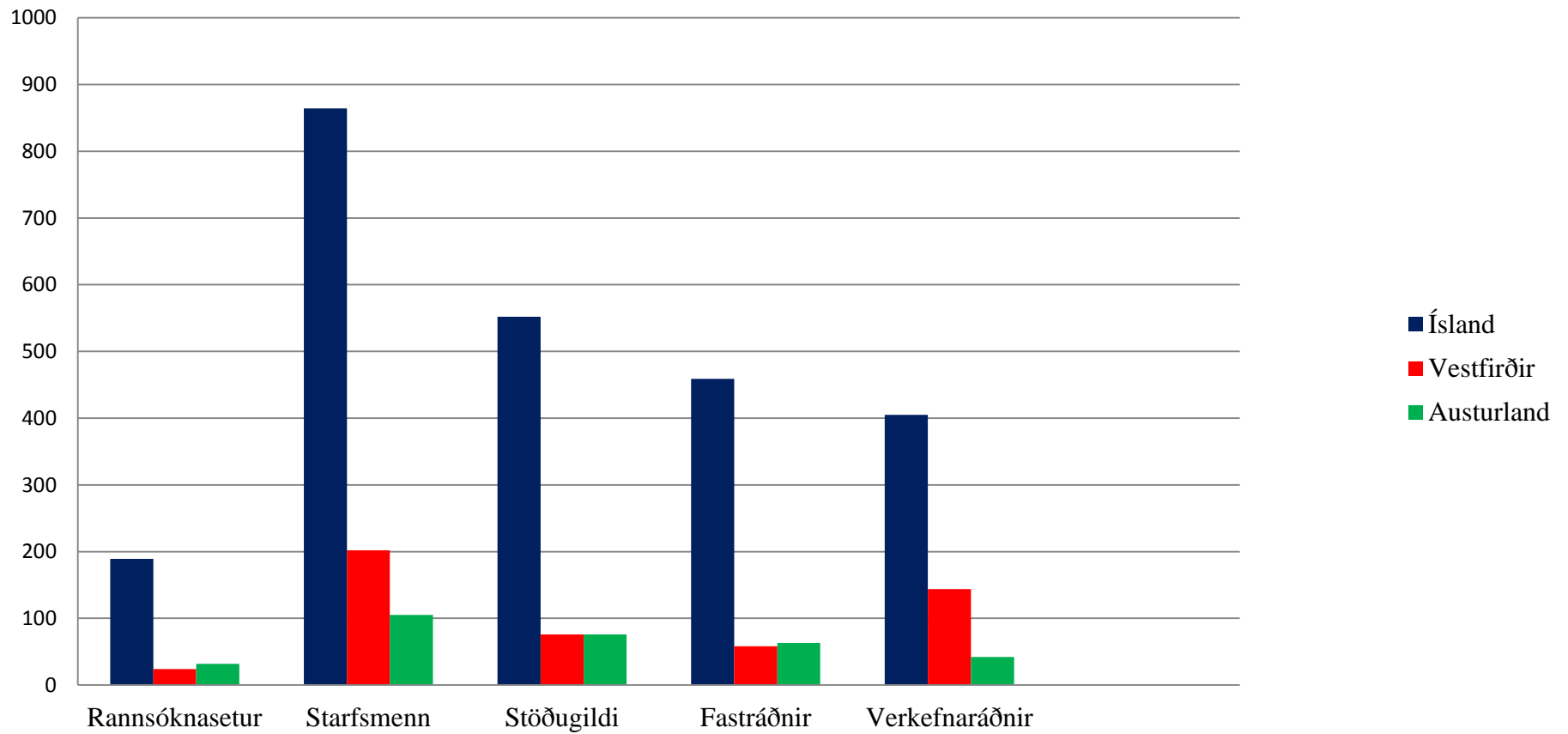

Ár	Vestfirðir	Mannfjöldi	Austurland	Mannfjöldi
1970	Menntaskólinn á Ísafirði	10.050		11.315
1974		9.940	Snjóflóð	11.919
1976-1980	Skuttogaravæðing	10.080	Skuttogaravæðing	12.377
1979		10.363	Menntaskólinn á Egilsstöðum	12.763
1982	Snjóflóð	10.452		13.068
1983	Fiskveiðistjórnunarkerfi	10.427	Fiskveiðistjórnunarkerfi	13.093
1987-1993	Gjaldprot sjávarútvegsfyrirtækja	10.217		13.096
1991	Framsál aflaheimilda	9.722	Framsál aflaheimilda	13.187
1995	Snjóflóð	9.018	Náttúrustofa Austurlands	12.632
1997	Náttúrustofa Vestfjarða	8.634		12.397
2005	Háskólasetur Vestfjarða	7.546		13.585
2006		7.470	Þekkingarnet Austurlands	15.350
2007		7.309	Kárahnjúkavirkjun og álver	13.901
2012	Þróun þekkingarsamfélagsins	6.955	Þróun þekkingarsamfélagsins	12.359
2013	Uppgangur í fiskeldi	7.031		12.434

Rannsóknna- og þekkingarsetur á Íslandi

Þekkingarsamfélagið og byggðapróun

- Áherslan er á:

- háskólamenntun
- rannsóknir
- nýsköpun

til að skapa störf og fjölga fólki í dreifðum byggðum

Þróun sjálfbærni á Íslandi

Skýrslur og stefnur um umhverfismál, s.s jarðvegs- og gróðureyðingu

1970

1980

Hér eru umhverfismál í forgrunni. Kvótasetning í sjávarútvegi er sett til að vernda fiskistofna og efnahag þjóðarinnar. Áherslan er á umhverfislega þætti.

Stefna um sjálfbæra þróun með áherslu á Staðardagskrá 21 á sveitastjórnarstigi. Áhersla á menntun

1990

1999

Staðardagskrá 21 á forræði sveitarfélaganna með stuðningu ríkisins. Áherslan er á umhverfisleg verkefni á sviði fráveita og förgun sorps. Áherslan er á umhverfislega þætti. Hins vegar er Staðardagskrá 21 velferðaráætlun sem leggur áherslu á jafnvægi á milli efnahags-, umhverfis- og félagslegra þátta.

Stefna um sjálfbæra þróun með áherslu á sjálfbæra nýtingu náttúruauðlinda. Áhersla á menntun til sjálfbærni

2000

2014

Hér er sjálfbærni tengd nýtingu náttúruauðlinda í sjávarútvegi og endurnýjanlega orkugjafa. Áherslan er á umhverfislega og efnahagslega þætti, sem eiga að skapa sjálfbær samfélög. Séu hinir efnahags- og umhverfislegu þættir í lagi, þá fylgir allt annað.

Tvö sjónarhorn sjálfbærni

- **Veik sjálfbærni (weak sustainability)**

- sjónarhornið er út frá mannum sjálfum
- mannkynið er ekki hluti af náttúrunni og hefur rétt til að ráða yfir henni
- náttúruauðlindir jarðar á að nota til hagsbóta fyrir samfélög
- trú á að vísindi og tækniframfarir geti fundið lausnir á hvaða umhverfisvandamáli sem upp kemur
- nýta þarf auðlindir betur; áhersla á endurnýjanlega orkugjafa

Tvö sjónarhorn sjálfbærni

- **Sterk sjálfbærni (strong sustainability)**
 - vistkerfið í brennidepli
 - mannkynið er hluti af náttúrunni og náttúran á sinn rétt
 - breyta þarf kröfum sem mannkynið gerir til náttúrunnar
 - búa þarf til félagsleg og efnahagsleg kerfi sem eru ekki skaðlega náttúrunni

Tvö sjónarhorn sjálfbærni

- Veik sjálfbærni setur efnahagslega þróun í forgang þar sem áhersla er á vöxt
- Sterk sjálfbærni reynir að ná jafnvægi á milli efnahags, umhverfis og samfélags með því að viðurkenna vistfræðilegar takmarkanir á vöxt.

Þróun sjálfbærni í háskólamenntun og rannsóknum.

Háskólar lögðu áherslu á umhverfismenntun og rannsóknum þeim tengdum.

Sjálfbærni hugtakið kemur fram og lögð er áhersla á að háskólar setji sér umhverfisstefnu.

Lögð er áhersla á að sjálfbærni verði hluti af öllu starfi háskóla, auk samsarfs við samfélagið.

1970

1980

1990

1999

2000

2014

Áherslan var á umhverfismenntun og rannsóknir fyrir fólk á öllum aldri og alls staðar innan akademíunnar

Áherslan var á umhverfisstefnu til að háskólar leggðu sitt af mörkum varðand sjálfbæra þróun á öllum stigum þjóðfélagsins.

Áhersla á að sjálfbærni verði hluti af starfi háskólum og birtist í námskrám, rannsóknum, samstarfi innan og utan háskólans, mati og í stjórnsýslu. Aukin áhersla á samstarf við það samfélag sem háskólarnir er í.

Sjálfbærni

- Sjálfbærni verði innbyggð í námskrám sem leggur áherslu á heildstæða og þverfaglega nálgun sem tekur jafnt mið af vísindalegri þekkingu og þekkingu heimamanna.
- Tengja rannsóknir við samfélagsleg markmið, hvetja háskóla til að vinna með stofnunum og fyrirtækjum í heimabyggð og fá háskóla, stjórnvöld og einkafyrirtæki til að vinna saman að rannsóknarverkefnum.

Sjálfbærni

- Vinna með sjálfbærni meðal nemenda, starfsmanna þekkingarsamfélagsins
- Háskólar verða að hugleiða hlutverk sitt innan þess samfélags sem þeir starfa og hvað þeir geti lagt af mörkum til félags-, menningar-, umhverfis- og efnahagslegrar þróunar samfélagsins.

Niðurstöður

- Sveitarfélög, stofnanir, fyrirtæki og íbúar verða að vinna saman að sjálfbæru samfélagi
- Staðardagskrá 21 og sjálfbærniverkefnið eru þau tæki sem vænlegt er að nota saman
- Þekkingarsamfélagið gegnir lykilhlutverki í að gera samfélögin sjálfbær..... en fyrst

Niðurstöður

- Hvaða hugmyndafræði á að liggja til grundvallar?
 - Veik sjálfbærni?
EÐA
 - Sterk sjálfbærni?

Takk fyrir

JAFNRÉTTISSJÓÐUR

UNIVERSITY OF ICELAND
Eimskip University Fund

Vaxtarsamningur
Vestfjarða

UNIVERSITY OF ICELAND
SCHOOL OF EDUCATION